

JEŠTĚ K PERSKÉMU ZÁLIVU

POUŽITÍ METOD PSYCHOLOGICKÉHO PŮSOBENÍ PŘI VOJENSKÝCH OPERACÍCH SPOJENCŮ

Před započatím války v Zálivu vypracovalo velení armády USA ve spolupráci s velením ozbrojených sil Velké Británie a Francie komplex opatření v psychologickém zpracování a dezinformaci protivníka. Hlavní úloha byla přitom přisouzena masovým sdělovacím prostředkům, jejichž práce byla založena na speciálních instrukcích Pentagonu, které z konfliktu udělaly "nejtajnější válku století". Prakticky všechny informace z oblasti konfliktu byly přísně vojensky cenzurovány. Zejména v důsledku zapojení obrazového sdělovacího prostředku, tj. televize, do okamžitého informování, lze hovořit o zahájení období nového komunikačního rozměru s výrazným vlivem na civilní i vojenský sektor.

Hlavním objektem psychologického působení byly samozřejmě ozbrojené síly a obyvatelstvo Iráku. Tým pro psychologické operace (psy-ops) shodil na zakopaně Iráčany zhruba 29 miliónů letáků, vyzývajících vojáky k tomu, aby nekladli odpor a přešli na stranu koalice. Zároveň s letáky byly shazovány malé radiopřijímače, umožňující poslouchat na pevných frekvencích psychologicky zaměřené relace (jeden z rozhlasových programů měl název "Hlas Zálivu"). Byly prováděny i zdánlivě protichůdné akce. Irácké masové sdělovací prostředky byly "podporovány" v kampani, v níž vnucovaly obyvatelům Iráku informace o "v bojích zakalené a zkušené" irácké armádě. Zcela záměrně pak nebyly veřejně publikovány takové významné faktory jako nedostatečná profesionalita a morálně-bojové vlastnosti iráckých vojáků, které získalo americké velení z různých zdrojů průzkumu.

Zejména v západním tisku se naopak objevovaly prognózy ztrát armád koalic, představující řádově desítky tisíc. Byl zdůrazňován fakt, že Saúdské Arábie bylo dodáno 55 000 plastikových pytlů pro mrtvé a mohutné plovoucí nemocnice pro raněné. V době, kdy se již oficiálně počítalo s útokem koalice, mátlí oficiální představitelé amerického ministerstva obrany Iráčany vyhlášením, že vojska koalice budou připravena k nočnímu útoku teprve počátkem března a k dennímu - v nejlepším případě - v polovině února. Toto bylo "potvrzováno" v nesčetných komentářích v tisku i v televizi.

Při náčrtech předpokládané bojové činnosti se veřejně kalkulovalo se současným nasazením všech tří druhů ozbrojených sil, a pokud pronikly informace o počátečním použití letectva bez pozemních sil, nebyla jim věnována příliš pozornost, neboť to odporovalo americké vojenské koncepci "vzdušně-pozemní operace". Masovým leteckým útokem bez pozemních sil pak Američané přesně zopakovali variantu bojové činnosti, nacvičovanou jimi již během přípravy na území USA.

Rovněž v průběhu leteckého bombardování byl počátek pozemní operace oficiálně stanovován na mnohem pozdější dobu, než k ní pak skutečně došlo. V rámci dezinformace Iráčanů o směru hlavního útoku byla v blízkosti kuvajtsko-saúdské hranice prováděna imitace přemístění vojsk. V této souvislosti sehrály významnou úlohu jednotky speciálního nasazení, a to prováděním různých diverzních a provokačních akcí, čímž byla odvrácena pozornost protivníka, který udržoval na jihu a při pobřeží velké uskupení vojsk, neboť očekával výsadek z moře.

Ozbrojeným silám se tedy místně podařilo zmást iráckou armádu klamným záměrem: zahájit pozemní útok námořním výsadkem na pobřeží okupovaného Kuvajtu, což bylo rovněž široce prezentováno světovým tiskem. Tato verze byla podporována demonstrativní činností americké námořní pěchoty ve vodách Perského zálivu, prováděním opatření k překonávání a odstraňování umělých překážek a ničení některých pobřežních cílů.

Přesvědčivý psychologický účinek měla puma na bázi FAE, označovaná BLU-82 Daisy Cutter. Den před bombardováním vybraného úseku byli iráčtí vojáci varováni: "Pokud se do zítřka nevzdáte, shodíme na vás největší konvenční bombu na světě". Provedený výbuch BLU-82 pak silně připomínal explozi malé atomové pumy. Den po útoku se vzdal velitel iráckého praporu i se štábem. Nechyběl ani zpravodajský důstojník, který měl u sebe i plán zaminování kuvajtských hranic. Obava z následných výbuchů byla příliš velká.

Významný psychologický účinek mělo i hromadné bombardování, včetně přesných zásahů řízenou municí. Hruží vyvolávala u iráckých vojáků palba raketometů MLRS. Pozitivní psychologické dopady na vojáky armád koalice i civilní obyvatelstvo, z hlediska vyvolání dojmu spolehlivé protiraketové obrany, mělo zasazení systému PATRIOT a zneškodňování raket SCUD.

Je nutno uvést, že rovněž Iráčané podnikali různá protiopatření, ať již vedením neúnavně až fanatické propagandy, bičující do boje a přesvědčující vlastní obyvatelstvo i světovou veřejnost o oprávněnosti války proti armádám koalice, nebo prováděním praktických opatření v oblasti klamání a maskování. Makety bojové techniky a klamné cíle, umělá poškození přistávacích a vzletových drah, krytů a skladů, a některá další protiopatření, to vše mělo vyvolat pocit úspěšnosti spojeneckých útoků. Před zahájením války se navíc Irák netajil schopností vést bojovou činnost za použití chemických zbraní, což mělo negativní psychologické účinky na civilní obyvatelstvo i vojenské jednotky. Obava z možného použití chemických zbraní byla značná a vyvolala řadu rozsáhlých protiopatření. V jiných souvislostech by mohla mít tato skutečnost úlohu zadržování, resp. vytvoření časového prostoru pro přípravu na obranu.

Přestože se v článku zabývám především tou částí psychologického působení, které bezprostředně souviselo s vojenskými operacemi spojenců, nelze nevidět, že některých obecnějších cílů, mezi něž patřilo např. odstranění Huseina, nebylo dosaženo. Ten zůstal po válce u moci a má významný vliv na dění v Iráku.

Příprava a vedení bojové činnosti v zóně Perského zálivu potvrdily význam metod psychologického nátlaku, zejména dezinformačních opatření, jako jeho nejdůležitější části. Byla demonstrována nezbytnost těsné součinnosti všech druhů a způsobů klamání na strategické a operačně-taktické úrovni. Byla ukázána role, kterou mohou sehrát masové informační prostředky při utajování vojenských plánů, klamání protivníka, při vnucování své vůle a dezorientaci veřejnosti.

POUŽITÍ SPECIÁLNÍCH JEDNOTEK

Speciální jednotky (SJ) představovaly pro velení armád koalice v podmínkách oblasti Zálivu relativně laciný, ale neobyčejně efektivní prostředek pro dosažení cílů. Po vyhodnocení výsledků jejich praktického bojového nasazení dochází řada vojenských odborníků k závěru, že bylo dosaženo kvalitativně nové úrovně jejich použití v ozbrojených konfliktech. V oblasti Zálivu byly SJ využity nejenom pouze ve spojení s jinými druhy vojsk, ale i jako samostatný, plnohodnotný prostředek (ve shodě se strategickým zámyslem velení koalice) vedle pozemních vojsk, letectva a námořnictva. Podstatnou část SJ tvořily speciální jednotky americké a britské armády. Jejich použití koordinovalo velení sil speciálních operací při spojeném štábu generála Schwarzkopfa.

Speciální jednotky americké armády tvořily: komanda námořnictva SEAL, letecká komanda

včetně elitního vrtulníkového praporu, armádní Zelené barety a jednotky Rangers, odborníci na psychologické operace a protiteroristická jednotka Delta. První formace SJ byly přemístěny do oblasti konfliktu záhy po rozhodnutí prezidenta USA o vyslání amerických vojsk do Saúdské Arábie. Na počátku bojových akcí činil celkový počet příslušníků SJ asi 5000.

Do týlu protivníka se skupiny přepravovaly pomocí speciálně vybavených vrtulníků, a to až do hloubky 250 km, např. při vyhledávání mobilních odpalovacích základen raket SCUD. Ve výbavě těchto jednotek se nacházela speciální vojenská technika, např. padáky typu "křídlo", pomocí nichž bylo možno přeletět jako na deltaplánu vzdálenost do 50 km a skákat z nízkoletečích vrtulníků, dále elektrooptické přístroje neodrážející sluneční paprsky apod. Používané spojovací prostředky nepřevyšovaly svými rozměry tranzistorové přijímače.

Jiné skupiny byly přepravovány z důvodu urychleného plnění úkolů při ničení odpalovacích základen SCUD přepravně - výsadkovými letadly MC-130.

Několik týdnů před zahájením operace "Pouštní bouře" bylo hlavní úsilí SJ zaměřeno na získávání informací o uskupení irácké armády a prověření údajů vzdušného a kosmického průzkumu. S přihlédnutím ke zvláštnostem místního terénu vedli příslušníci SJ průzkum protivníka tak, že se doslova zarývali do písku v blízkosti iráckých objektů a komunikací. V této poloze zůstávali i několik dní. Průzkum byl veden vizuálně i pomocí speciálních elektronických přístrojů. Několik skupin SJ bylo vysláno do měst: El Kuvajt, Bagdád a dalších rovněž na základny irácké armády. Prováděly sběr informací, vydávaje se např. za představitele firem neutrálních států. Jiní příslušníci SJ se za tímto účelem pohybovali po iráckých a kuvajtských cestách a vydávali se za trhovce nebo lovce.

Jakmile vypukla operace "Pouštní bouře", varovala CIA americké velení před možným uvážnutím tanků v písčném terénu jižního Iráku při zamýšleném obchvatu "Hail Mary". Šestičlenný tým Zelených baretů nasedl do vrtulníku a odlétl na místo, odkud přinesl nejenom vzorky půdy, ale i videozáznamy a fotografie.

Řada průzkumných skupin Zelených baretů shromažďovala informace o irácké armádě ve vnitrozemí Iráku tak, aby plán obchvatu Republikánských gard nepřekazil protiútok záloh ze severu. Některé skupiny byly odhaleny, ale vždy se je po několika hodinách podařilo zachránit pomocí vrtulníků.

Po zahájení vzdušného útoku byly speciální jednotky využívány pro navádění letadel spojenců na strategické objekty Iráku. Taktika činnosti byla následující: několik dní před začátkem operace byli v týlu protivníka, z výšky 10 km na padácích typu "křídlo", vysazeni příslušníci SJ, jejichž úkolem bylo umístění speciálních radiomajáků, korigujících směr letu k cílům. Bezprostřední navádění letadel na vojenské cíle prováděly příslušníci SJ pomocí laserových ozařovačů.

Neméně aktivně působily i průzkumně-diverzní oddíly SJ námořních sil USA (SEAL). V průběhu jedné operace dobyl oddíl SEAL v počtu 80 lidí několik ropných plošin na moři, využívaných Iráčany jako předsunutá pozorovací stanoviště PVO a pobřežních opevnění. Operace byla prováděna souběžně ze vzduchu i z moře. Kromě vrtulníků byly nasazeny podvodní prostředky, určené pro přepravu potápěčů.

Na vyloďení čekalo v Perském zálivu asi 17000 příslušníků námořní pěchoty. Invazi z moře však jako první uskutečnila skupina 6 příslušníků SEAL. Na dobře opevněné a zaminované kuvajtské pobřeží byly dopraveny výbušniny, které pak explodovaly 3 hodiny před zahájením útoku. Tím byla odvedena pozornost Iráčanů, kteří reagovali na "vyloďení" okamžitým přesunem 2 divizí na východ, zatímco skutečný útok se uskutečnil na západě.

Mezi významné bojové úkoly těchto jednotek patřil útok na irácký systém včasné výstrahy, který provedly 2 týmy, z nichž každý se skládal se dvou vrtulníků MH-53 PAWE LDX a čtyř AH-64 APACHE. Byly zničeny dvě radarové stanice protivníka současně, takže ani jedna z nich neměla čas upozornit Bagdád, a zároveň se vytvořil dostatečně široký koridor pro spojenecký letecký útok.

K významným operacím patří rovněž obsazení týlové základny irácké armády, které

provedly jednotky Zelených baretů. Na základně "Kobra", umístěné asi 130 km od linie fronty, byly soustředěny značné zásoby PHM a munice. Tím bylo znemožněno zásobování irácké armády a zároveň se "Kobra" stala významným zdrojem při doplňování PHM a munice jednotek americké armády.

Jedním z úkolů SJ, operujících v Kuvajtu, bylo obsazení klíčových objektů v hlavním městě (budova amerického velvyslanectví, letiště apod.) do příchodu hlavních sil. Speciální jednotky působily rovněž v útočných operacích: ničily dílčí ohniska odporu Iráčanů, demolovaly bunkry, zřizovaly průchody v minových polích a ničily velitelská stanoviště. Při jedné z operací byl britskými a americkými příslušníky SJ zajat štáb irácké divize.

Po ukončení bojové činnosti byly využívány některé oblasti speciální přípravy SJ: ženijní, znalosti zbraní a munice (zejména min) protivníka, cizích jazyků apod. Příslušníci SJ se přemísťovali z jedné oblasti do druhé a seznamovali vojáky armád koalice se specifickými místními podmínkami. Velký kus práce vykonali při organizaci táborů pro vojenské zajatce, jejich ochraně a repatriaci, při práci s místním obyvatelstvem.

V závěrečné fázi války dosáhl počet příslušníků SJ americké armády asi 9400 (více než 25 % celkového počtu SJ USA).

V průběhu války v Zálivu sehrály významnou úlohu také jednotky speciálního určení pozemního vojska Velké Británie - SAS (Special Air Service) a námořnictva (Special Boat Squadron). Bojové skupiny těchto jednotek se dostaly do bezprostředního styku s Iráčany v prvních hodinách okupace Kuvajtu, neboť zde byly z výcvikových důvodů umístěny před započátkem konfliktu. Jednotky SAS a SBS mají bohaté zkušenosti z provádění speciálních operací v řadě oblastí světa, zejména v pouštním terénu. Na počátku konfliktu prokazovali příslušníci britských jednotek speciálního určení SAS a SBS vyšší připravenost než jejich američtí kolegové. Díky svému výcvikovému středisku v Ománu, kde SAS a SBS provádí pravidelnou bojovou přípravu, disponovali nejlepšími znalostmi bojiště, způsobu života, mravů a obyčejů obyvatel zemí Blízkého východu. Bojových akcí proti Iráku se zúčastnilo údajně více než 2000 příslušníků jednotek SAS a SBS.

Na počátku konfliktu řešily tyto jednotky následující úkoly:

- získávání průzkumných informací,
- přípravu kuvajtských vojáků pro působení v týlu irácké armády ve prospěch speciálních služeb Velké Británie a USA,
- školení vlastních vojáků - výuku zvláštností místního dialektu arabského jazyka, způsobu života a mravů obyvatelstva.

Uvádí se, že zejména díky informacím, získaným jednotkami SAS a jiných analogických služeb, mělo velení armád koalice věrohodné informace o irácké armádě.

V celém průběhu konfliktu uskutečňovaly skupiny SAS, nacházející se na teritoriu Iráku, komplex opatření, spojených s vyřazením radiolokačních stanic, ničením velkých vojenských skladů a důležitých komunikačních objektů, s naváděním letectva na cíle protivníka, prováděním radarového rušení, s předáváním informací o poloze minových polí a dezorganizaci ústupu iráckých vojsk.

Mezi prioritní cíle skupin SAS patřilo zjišťování a likvidace irácké raketové techniky. V prvním hlášením velení sil speciálních operací, zasláném v lednu 1991 do Pentagonu, které obsahovalo informaci o možnostech raketových sil Iráku, byla zahrnuta i úspěšná operace speciálních jednotek Velké Británie a USA při zmocnění se irácké rakety třídy země-vzduch, jež byla společně se zajatou obsluhou dopravenou vrtulníkem na území spojenců. I tyto informace umožnily letectvu protiirácké koalici vést efektivní bojovou činnost s prostředky PVO protivníka.

Významnou roli sehráli příslušníci jednotky Delta a britského komanda SAS při průzkumu a ničení mobilních iráckých raket SCUD. Některé skupiny vysadily vrtulníky PAWE LOW v západním Iráku, jiné pročešávaly terén v upravených automobilech. Před zamýšleným

útokem na Izrael se speciálními jednotkami podařilo včas zničit 26 raket typu SCUD přesunutých k západní hranici Iráku.

Největšího úspěchu při narušení komunikačních linek ozbrojených sil Iráku se podařilo dosáhnout při akci, kdy bylo přerušeno podzemní kabelové spojení mezi iráckými jednotkami v Kuvajtu a velitelským stanovištěm ve městě Basra. Iráčané potom museli využívat obvyklé rádiové spojení, což umožnilo snadnější vedení rádiového odposlechu. V těch případech, kdy se spojení nepodařilo přerušit, používali specialisté SAS miniaturní zařízení pro provádění rušení.

Způsoby vnikání skupin SAS do iráckého týlu byly obdobné jako u amerických speciálních jednotek. Část byla shazována z letadel, uskutečňující se seskok z velkých výšek na speciálních padácích. Skupiny v počtu 2 až 12 osob byly dopravovány do určených oblastí vrtulníky, vybavenými speciálním navigačním zařízením. Některé jednotky se přemísťovaly po souši na terénních automobilech, upravených pro rychlý pohyb po souši (na nosném rámu byl umístěn silný motor) a s mohutnou výzbrojí. Automobil s tříčlennou osádkou byl vyzbrojen 2 granátometry a 2 kulomety ráže 7,62 mm a 12,7 mm. Kromě toho bylo vozidlo vybaveno prostředky družicové navigace a přístroji pro noční vidění. Každá mobilní skupina SAS měla přenosnou radiostanici PRR 319, schopnou udržovat stálé spojení s operačním centrem SAS ve Velké Británii.

Díky vysoké rychlosti pohybu byly tyto skupiny nasazovány při hledání katapultujících se letců mnohonárodnostních sil. V zóně vyhledávání bylo vytvořeno tzv. "bojové vakuum", v němž se přerušila nebo podstatně omezila činnost letectva.

Speciální jednotky prováděly akce v hloubce týlu protivníka s cílem zajetí vysokých iráckých důstojníků.

SAS a ABS se ve spolupráci se speciálními jednotkami USA aktivně účastnily operace, při níž mělo být zmateno irácké velení z hlediska směru vedení hlavního úderu. Jejich manévrování, diverzní akce a zřizování průchodů v minových polích u kuvajtského pobřeží Perského zálivu odvrátily pozornost a sehrály podle mínění vojenských specialistů, významnou roli při úspěchu plánů velení armád koalice v dezinformaci protivníka. Do posledního okamžiku udržoval Irák na jižním a jihovýchodním směru velké uskupení vojsk, neboť očekával vysadek z moře.

Skupiny SAS plnily úkoly při ničení mol, znečišťování paliva na iráckých letištích, napadání zvláštních objektů protivníka apod. Při jedné akci SAS byl údajně zničen bunker, v němž se nacházelo více než 450 iráckých vojáků.

Pouze několik úkolů skončilo neúspěchem, např. při silné plesáčné bouři havaroval americký vrtulník, na jehož palubě bylo 7 příslušníků speciálních jednotek a jimi zachráněný letec. Přené údaje o ztrátách SAS a SBS nejsou známy, neboť jsou přísně utajovány. Hovoří se o 4 mrtvých a 7 zajatých příslušnicích jednotek.

Úloha a význam speciálních jednotek byly vysoce oceněny spojeneckým velením. Odborníci upozorňují na to, že se poprvé v soudobé válce počítalo s těmito silami při sestavování prakticky všech vojenských plánů.

Analýza použití speciálních jednotek v průběhu války v Zálivu dovoluje učinit závěry o změně některých jejich funkcí, o rozšíření sféry jejich nasazení a značném významu při zabezpečení bojové činnosti ve všech etapách války

Literatura

- Jane's Military Vehicles And Logistics: 1992-1993.
- Zarubežnoje vojennoje obozrenije: č. 8, 9, 10-11/1991.